

عوامل و زمینه های افزایش سن ازدواج در جوانان و راهبردهای کاهش آن

سوسن ذکاوت^۱

چکیده:

بالارفتن سن ازدواج یکی از معضلات مهم جوامع بشری است، زیرا با افزایش سن ازدواج، جوانان دچار مشکلاتی پیچیده در زندگی خود می شوند. در گذشته ازدواج حالت سنتی داشت واکثرا نزدیکان اقدام به معرفی جوانان برای ازدواج با همدیگر می نمودند. اما بحث ازدواج در جامعه امروزی که از حالت سنتی کاملاً فاصله گرفته و به حالت مدرن تبدیل شده است، حالت نابسامانی دارد. در این مقاله که به روش توصیفی -تحلیلی ارائه شده است به بررسی عوامل بالا رفتن سن ازدواج که عبارتند از عوامل اجتماعی مثل افزایش جرایم و آسیب های اجتماعی و خانوادگی، اعتیاد، دخالت اطرافیان و..

تحصیلات دانشگاهی و همچنین عوامل اقتصادی و عوامل فرهنگی مانند کم رنگ شدن ارزش های معنوی، آرمان گرا بودن جوانان و تغییر در ارزش ها و آداب و رسوم و ... لذا در این مقاله سعی شده است که با بررسی عوامل وارائه راهکارهایی به حل مسئله افزایش سن ازدواج کمک کند.

کلید واژگان: سن، ازدواج، جوانان، راهبردها

¹ سطح 2 عمومی مدرسه علمیه هرات

مقدمه:

ازدواج یکی از بهترین نیازهای آدمی است که دین مقدس اسلام به آن اهمیت فراوانی داده است و آن را از بهترین سنت های دینی شمرده که مایه برکات بی شماری است. از نظر قرآن، ازدواج مایه آرامش روح و روان آدمی است که این خود از نشانه های رحمت و بزرگی پروردگار است. تشویق اسلام به ازدواج خصوصا در سن جوانی، وکراهت اسلام از مجرد و رهبانیت، در بسیاری از سخنان معصومین (ع) آمده است. اما آنچه که امروزه در جوامع اسلامی، خصوصا جامعه ما، در عمل دیده می شود، متأسفانه برخلاف سفارشات اسلام است و آمارها از بالا رفتن سن ازدواج حکایت دارد. این افزایش بی سابقه سن ازدواج مشکلات فراوانی را به دنبال خواهد داشت که به آن اشاره خواهد شد. مشکلاتی مثل افسردگی و از بین رفتن نشاط در جوانان، مبتلا شدن به وسواس زیاد در انتخاب همسر، افزایش اضطراب و نگرانی خصوصا در دختران، حالت بلاتکلیفی، ازدست رفتن طراوت و زیبایی، و ده ها مشکل از این قبیل که جوانان را که گران بها ترین ذخیره های کشورمان هستند به چالش انداخته است.^۱

سوال اصلی؟ ۱- علت بالا رفتن سن ازدواج در جوانان چیست؟

سوال فرعی؟

۱- راهبردهای فرهنگی کاهش سن ازدواج را نام ببرید؟

۲- راهبردهای اجتماعی کاهش سن ازدواج را نام ببرید؟

^۱ ر.ک. محسن ایمانی «ازدواج درسین بالا»، مجله اصلاح و تربیت، ص ۱۳، ش ۶۳

سن مناسب ازدواج از دیدگاه اسلام

اگر چه در اسلام سن مشخصی برای ازدواج مقرر نگردیده است اما احادیث منقول از پیامبر اکرم، امامان معصوم، و سیره عملی آن بزرگواران شواهد گویایی بر اهتمام ایشان در تعجیل امر ازدواج است. از نظر قرآن، ازدواج مایه آرامش روح و روان آدمی است و خود از نشانه‌های رحمت و بزرگی خداوند است.^۱ و همچنین تجرد و تأخیر در امر ازدواج در بعضی روایات مردود دانسته شده و تأکید شده است که هیچ چیز نباید موجب تأخیر در ازدواج شود حتی فقر. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت: اسلام در الگوی مطلوب خود، پایین بودن سن ازدواج را اصل می‌داند. در عین حال، مشکلات ناشی از ازدواج‌های زودهنگام را نادیده نمی‌گیرد و در جهت رفع آن‌ها کوشش می‌نماید.

سن مناسب ازدواج از نظر چند روانشناس

دکتر هلاکویی: این روانشناس بهترین سن ازدواج جوانان را ۲۵ تا ۳۵ سالگی می‌داند
نیکلاس ولفینگر: جامعه‌شناس و استاد دانشگاه یوتا با توجه به آمار بالای طلاق در سال‌های اخیر، سن مناسب ازدواج را بین ۲۸ تا ۳۲ سالگی می‌داند.
دکتر انوشه: به نظر این روانشناس، سن مناسب برای ازدواج دختران، ۲۳ تا ۲۷ سالگی و سن مناسب ازدواج برای پسران ۲۷ تا ۲۹ سالگی می‌باشد.

عوامل افزایش سن ازدواج

با پیچیده تر شدن جوامع، انتقال از دوره کودکی به بزرگسالی دشوارتر و مستلزم کسب آموزش‌ها و مهارت‌های بیشتری گردیده است فاصله میان بلوغ جنسی و بلوغ اجتماعی اقتصادی در جوامع جدید محسوس‌تر گشته و خود را در طولانی شدن دوره نوجوانی و افزایش سن ازدواج در هر جامعه‌ای بر حسب شرایط محیطی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی خاص آن جامعه تعیین می‌گردد. سن ازدواج نه تنها در جوامع گوناگون متفاوت است بلکه در جامعه‌ای واحد نیز در طول زمان، ثابت نمی‌ماند و بر طبق شرایط یاد شده کم و زیاد می‌شود. عوامل زیادی در مورد افزایش سن ازدواج عنوان شده است که چند مورد از این عوامل را مطرح می‌کنیم:

^۱ سوره روم، آیه ۲۱

الف-عوامل اجتماعی:

زندگی اجتماعی گرچه یکی از ضروریات حیات انسان است به گونه‌ای که بشر بدون اجتماع قادر به ادامه زندگی نیست ولی با این حال اگر در برنامه‌ریزی و سیاست گذاری اداره جامعه دقت کافی نشود مشکلات زیادی به وجود می‌آید. برخی از عوامل افزایش سن ازدواج به مسائل اجتماعی برمی گردد، که عبارتند از:

1- افزایش جرایم و آسیب های اجتماعی و خانوادگی مانند اعتیاد، بی بند و باری، همسرآزاری، طلاق، روابط سرد همسران، دخالت اطرافیان و مانند آن ، نه تنها موجب از هم پاشیدگی خانواده ها شده بلکه موجب سلب اعتماد جوانان ازدواج گردیده و سبب شده است جوان امروز به ازدواج ، به عنوان خوش بختی نگاه نکنند و سرنوشت خود را به کسانی که در آن این آسیب ها گرفتار شده اند، تشبیه کند.

2- تحصیلات دانشگاهی: طولانی بودن مدت تحصیلات دانشگاه و افزایش نسبت دختران به پسران (که طبق برخی آمارها تنها ۳۵٫۴۳ درصد کسانی که در کنکور شرکت می کنند، پسر هستند)^۱ سبب شد، اولاً اغلب پسران و دختران تا پایان تحصیلات و بعدهم تا به دست آوردن شغل ، از ازدواج سرباز زنند و ثانياً، دختران به علت داشتن تحصیلات دانشگاهی حاضر به ازدواج با پسران پشت کنکور مانده نباشند و درصد بالایی از آنان بدون همسر بمانند.

ب)عوامل اقتصادی

یکی از عمده ترین دلایل تأخیر ازدواج از نظر جوانان عوامل اقتصادی است و علت نداشتن تمایل به ازدواج در اکثر آن ها برخوردار نبودن از شغل ، مسکن و تهیه لوازم و ضروریات زندگی و جشن ازدواج است. در این خانواده های دختران هم مشکل تهیه جهیزیه را سد بزرگی برای ازدواج دخترانشان می دانند، خصوصاً خانواده هایی که چند دختر با فاصله های سنی کم ، دارند. بنابراین عدم توان اقتصادی کافی، انگیزه ازدواج جوانان را پایین می آورد و اجازه نمی دهد آنان در سن پایین ازدواج کنند. اما گاهی داشتن شغل مانع ازدواج می شود و آن در صورتی است که دختران شاغل شوند. بسیاری از دخترانی که شغلی برای خود دست و پا می کنند و مشغول به کار می شوند، رغبت خود را نسبت به ازدواج از دست می دهند. دختران وقتی شاغل می شوند، توان اقتصادی شان بالا می رود و به استقلال اقتصادی می

¹ اسلام و خانواده ، حسین بستان ص ۲۳

رسند. از آن جایی که یکی از انگیزه های دختران برای ازدواج، نیاز اقتصادی است و از مجرد ماندن خود، احساس سربار خانواده بودن دارند، با رسیدن به استقلال اقتصادی این انگیزه در آن ها از بین می رود و در نتیجه بسیاری از آنان رغبت چندانی به ازدواج ندارند.^۱ بنابراین دخترانی که به ازدواج به عنوان یک تکیه گاه اقتصادی نگاه می کنند، اگر با به دست آوردن شغل به منبع اقتصادی خوبی برسند، دلیلی برای ازدواج ندارند و تا مجبور نشوند، ازدواج نمی کنند. چنانکه وجود این عامل در زنان بیوه نیز بزرگترین مانع را برای تن دادن آن ها به ازدواج مجدد ایجاد می کند. داشتن شغل از این جهت که هم منبع اقتصادی است و هم سرگرمی خوبی است که می تواند در انسان نشاط و شادی بوجود آورد جایگاه خاصی در بین دختران دارد. گاهی علاقه به شغل در دختران چنان زیاد می شود که به خاطر ترس از دست دادن آن ازدواج نمی کنند. و دختری که شاغل است، معمولاً خواستگاران بیشتری نسبت به سایر دختران دارد. به همین خاطر از تأخیر انداختن ازدواج واهمه ای ندارد، زیرا شانس خود را برای ازدواج، حتی اگر سن او هم افزایش پیدا کند، زیاد می بیند. بنابراین شاغل شدن دختر (برعکس شاغل شدن پسر که سبب زیاد شدن انگیزه به ازدواج است). انگیزه او را نسبت به ازدواج کاهش می دهد. این عامل امروزه در کشورهای غربی تأثیر چشمگیری در کاهش رغبت دختران به ازدواج داشته و حتی بسیاری از دختران و زنان غربی به خاطر همین عامل، تا آخر عمر مجرد می مانند. در کشور ما نیز تأثیر شغل دختران در تأخیر ازدواج، گرچه مانند جوامع غربی نیست، ولی کمابیش دیده می شود و خطر گسترده تر شدن آن وجود دارد.

ج) عوامل فرهنگی

گرچه کشور ما از فرهنگ غنی و کامل اسلامی برخوردار است، ولی به دلایلی چون نفوذ فرهنگ بیگانه و مانند آن، این فرهنگ کم رنگ شده و سفارش های اکید اسلام به تعجیل در ازدواج و کراهت از تأخیر آن، تا حدودی بین جوانان به فراموشی سپرده شده است جوان ایرانی که در گذشته مهم ترین برنامه او در اولین فرصت ازدواج و تشکیل زندگی بود امروزه دیگر چنین عقیده ای ندارد و حتی برخی زمان ازدواج را مخصوص میانسالی می دانند و این احتمال وجود دارد که این فرهنگ مخرب گسترده و فراگیر شود.

¹ اسلام و خانواده، حسین بستان، ص ۲۲

قرض الحسنه، که یکی از سنت های خوب و گره گشای اسلامی است و در آیات فراوانی از قرآن بدان تشویق و تأکید شده تأثیر فوق العاده ای در حل مشکلات اقتصادی جامعه دارد. اگر این سنت حسنه، که امروز در گوشه و کنار جامعه تحت عنوان «وام ازدواج» وجود دارد، گسترش یابد و وام های طولانی مدت و کم بهره به جوانان برای ازدواج و تهیه وسایل زندگی داده شود چنان که از برنامه های مهم دولت جدید شمرده شده است. کمک زیادی به ازدواج جوانان و در نتیجه کاهش سن ازدواج خواهد شد.

۴_ ایجاد شغل های پاره وقت در دوران تحصیل و مانند آن:

امروزه دغدغه اصلی جوانان و به ویژه دانشجویان اشتغال است. متأسفانه در آموزش و پرورش عالی ما طوری برنامه ریزی نشده است که همه فارغ التحصیلان خود را به ابزار و فنون شغلی مجهز کنند. باید آموزش های کاربردی و فنی در طول تحصیل گسترش یابد و تعداد واحدهای نظری غیر ضروری کاهش یابد.

۵_ تشویق به زندگی در کنار خانواده یکی از زوجین:

در زمان های گذشته اکثر جوانان ابتدای زندگی خود را در کنار والدینشان آغاز می کردند و به مرور زمان سعی می کردند با پس انداز و امثال آن از پدر و مادر خود جدا و مستقل شوند. اگر بتوان این فرهنگ را دوباره زنده کرد و جوانان و خانواده هایشان را به پذیرش این امر تشویق کرد، کمک زیادی به حل مشکل ازدواج می شود.

راهبردهای اجتماعی کاهش سن ازدواج

به دلیل آنکه جامعه مجموعه ای از واحدهای کوچکتر به نام «خانواده» است بهترین جایگاه کمک به ایجاد خانواده و فراهم ساختن ازدواج است، از این رو برای حل مشکل ازدواج جوانان و جلوگیری از افزایش سن ازدواج، چاره ای جز همکاری و همیاری نهادها و مراکز مسئول و آحاد جامعه نیست که در ادامه به بعضی از اقدامات اشاره می شود.

۱_ فراهم کردن شرایط ازدواج آسان

۲_ گسترش مراکز مشاوره ازدواج

۳_ کنترل مهاجرت روستاییان به شهر

۴_ جلوگیری از بین بندوباری و ابتذال و فساد اخلاقی که با پیاده کردن قانون اساسی و جلوگیری از متخلفان و برهم زدن نظم و قانون است. اگر از فساد و ابتذال به خصوص در حوزه اخلاق و مسائل جنسی جلوگیری نشود و با افراد متخلف برخورد جدی صورت نگیرد و

در مقابل تهاجم و شبیخون فرهنگی دشمن، سیاست تسامح و تساهل اجرا شود ، جامعه چنان دچار آشفته‌گی می‌شود که اولین ضرر آن متوجه نهاد مقدس خانواده می‌شود و جایگاه آن را تضعیف می‌کند. امروزه کم نیستند جوانان پاک و مومنی که شریک زندگی مناسبی برای خود نمی‌یابند. تاثیر مخرب گسترش فساد و فحشا و ابتذال و به خصوص مواد مخدر بر تزلزل کانون خانواده و بدبینی جوانان به ازدواج چیزی نیست که به کسی پوشیده باشد اگر متصدیان اجتماع برای مبارزه با مفسد اخلاقی کمر همت ببندند و این دام‌های خطرناک را از جلوی جوانان بردارند. برکات زیادی نصیب جامعه کرده‌اند که یکی از آنها هموار شدن راه ازدواج جوانان است.

نتیجه گیری

با توجه به آثار جسمانی، روانی، اجتماعی و فرهنگی ازدواج، باید موانع پیش روی رابطرف نمود و تمام تلاش خود را صرف کرد تا این سنت الهی در اوایل جوانی به انجام برسد و جوانان از فواید بی شمار آن برخوردار شوند و در یک زندگی بالنده و بانشاط و به دور از دغدغه و انحراف، قرار گیرند. این مهم با همت آحاد مردم و خانواده ها و مسئولان فرهنگی و اقتصادی کشور، از طریق فرهنگ سازی، مبارزه با اعتقادات غلط، کاهش تجمل گرایی، احساس مسئولیت بیشتر در رابطه با جوانان، کمک مالی و معنوی به فرزندان، پیروی از دستورات دینی، اختصاص منابع مالی بیشتر به ازدواج جوانان و تشویق و ترغیب به ازدواج حاصل می آید.

فهرست منابع

***قرآن**

سوره روم آیه ۲۱

***کتابهای فارسی**

اسلام و خانواده، حسین بستان، ص ۲۲

اسلام و خانواده، حسین بستان، ص ۲۳

ر.ک. محسن ایمانی، ازدواج درسین بالا،

مجله اصلاح و تربیت، ص ۱۳، ش ۶۳

علت بالا رفتن سن ازدواج، چاپ اول، ایلناز آقامحمدی، صغری طاهرخانی

سن ازدواج دختران، زهره رجبیان، زهرا آیت اللهی

مقاله ها:

علت افزایش سن ازدواج، غلامرضا غفاری

عوامل تأثیرگذار بر افزایش سن ازدواج جوانان، ریحانه رحمانی پور

عوامل اجتماعی بالا رفتن سن ازدواج جوانان، محمدپور

سخنرانی ها:

بیانات مقام معظم رهبری در یک مرداد ۹۴ در دیدار با جمعی از دانشجویان کشور

سایت ها:

حوزه نت، <https://hawzah.net>

نورمگز، <https://www.noormags.ir>

علم نت، <https://elmnet.ir>